

Implikacije naučno-tehničke revolucije i fizionomije savremenog rata na dalji razvoj sistema vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama

Potpukovnik dr VOJISLAV STOJKOVIĆ

U radu se razmatraju bitni činioci determinacije daljeg razvoja sistema vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama SFRJ u savremenim uslovima. Analizirani su bitni uticaji naučno-tehničke revolucije i fizionomije savremenog rata na profil starešinskog i vojničkog sastava, na neophodnost permanentne aktuelizacije sadržaja vojnog obrazovanja i na tehnologiju vojnog obrazovanja.

Radi potpunijeg i preciznijeg definisanja zahteva koncepcije i doktrine ONO i DSZ u daljnjoj izgradnji sistema vaspitanja i obrazovanja u našim oružanim snagama, istraživanja treba da budu usmerena u tri osnovna pravca: (1) istraživanje postojećih i budućih konceptijsko-doktrinarnih stavova. To istraživanje treba da se zasniva na dedukciji kao metodološko-istraživačkom putu; (2) istraživanje koje mora da obuhvati suštinu, odnosno »duh« koncepcije ONO i DSZ, i (3) istraživanje koje treba da obuhvati naučno prognoziranu (anticipiranu) sliku, odnosno fizionomiju ONOR-a kakvog bismo vodili. Osnovu istraživanja u okviru drugog i trećeg pravca treba da čini induktivno-deduktivni put.

Od svih osnovnih činilaca determinacije sistema obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ, koncepcija i doktrina ONO i DSZ imaju odlučujući značaj. U studiji »Zahtevi koncepcije i doktrine ONO i DSZ u izgradnji sistema vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama SFRJ u uslovima naučno-tehničke revolucije«¹ pošlo se od stanovišta da su, pored koncepcije i doktrine ONO i DSZ, izuzetno relevantni faktori i naučno-tehnička revolucija i fizionomija savremenog rata. Podrazumeva se da je odvojeno razmatranje ovih činilaca determinacije uslovljeno metodološkim razlozima, a da se uticaji na dalji razvoj sistema vaspitanja i obrazovanja ispoljavaju sinkretički, pri čemu metadeterminaciju čine zahtevi koncepcije i doktrine ONO, a druge determinante se moraju prevrednovati posredstvom ovih zahteva.

Naučno-tehnička revolucija i fizionomija savremenog rata najopštije su determinante koje uslovljavaju procese

¹ Autor ovog članka je i autor navedene studije. Članak, u suštini, predstavlja deo sinteze istraživanja u navedenoj studiji koja je rađena prema zahtevima naučnoistraživačkog projekta »Sistem obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ«.

vojnog obrazovanja kao integralnog dela ukupnih priprema za rat u savremenim uslovima. Zbog toga je bilo potrebno metodom teorijske analize uočiti i izdvojiti one implikacije naučno-tehničke revolucije i fizionomije savremenog rata koje imaju bitan uticaj na ciljeve, sadržaje, tehnologiju i druge komponente vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama.

Većina poznatijih autora² slaže se da se danas u naučnoj, tehničkoj i tehnološkoj sferi ne radi o uobičajenim, kontinuiranim promenama, već o kvalitativnim skokovima, diskontinuitetu iz jednog u drugo stanje, te da naučno-tehnička revolucija nije previd već stvarnost našeg vremena. Suštinu naučno-tehnološke revolucije čine krupna naučna otkrića, često i epohalnog značaja, koja su zakoniti evolutivni razvoj transformisala u revolucionarni proces.

Iz mnoštva implikacija koje naučno-tehnička revolucija izaziva u svim sferama čovekovog života i rada uslovno je moguće izdvojiti sledeće: (1) ergološke; (2) socijalne; (3) edukativne; (4) vojne, i (5) psihološke.

NEPOSREDNE IMPLIKACIJE NAUČNO-TEHNIČKE REVOLUCIJE NA OBRAZOVANJE UOPŠTE

Na području vojnog vaspitanja i obrazovanja implikacije naučno-tehničke revolucije ispoljavaju se u dva smera. Prvi obuhvata neposredne implikacije naučno-tehničke revolucije čiji je uticaj evidentan na obrazovanje uopšte. Drugi smer uticaja naučno-tehničke revolucije na vojno obrazovanje ispoljava se posredno, preko razvoja tehničko-tehnološkog činioca oružane borbe i promena u fizionomiji savremenog rata.

Iz okvira prvog smera posebno su izražene sledeće implikacije:

a) *porast uloge i značaja vojnog obrazovanja*. To je neposredna posledica činjenice da sa stanovišta rada razvoj ljudskog faktora ima strateško značenje. Adekvatno porastu značaja obrazovanja sa stanovišta rada i nauke, i u vojnoj sferi je naučno-tehnička i tehnološka revolucija multip-

² Komparativnom metodom analizirani su radovi sledećih autora: G. M. Dobrova (*Nauka o nauci*), P. Kozic (*Maksizam i teme savremenog društva*), F. Kumsa, (*Svetska kriza obrazovanja*), B. Mamula (*Savremeni svijet i naša odbrana*) M. Pečujlića, (*Budućnost koja je počela*), R. Rihte (*Civilizacija na raskršću*), J. J. Servan-Schreibera (*Američki izazov*), S. Suvara (*Skola i tvornica*), A. Toflera, (*Sok budućnosti*).

licirala značaj obrazovanja i borbene obuke sa aspekta ukupne borbene sposobnosti savremene armije. Jer, između promena u materijalno-tehničkom faktoru rata i oružane borbe i razvoja sistema obuke i vaspitanja postoji direktna međuzavisnost – što je složenija ratna tehnika obukom se mora obezbediti viši nivo i kvalitet znanja i sposobnosti. S obzirom na značaj polivalentne funkcije oficira u svim savremenim armijama uočljive su promene u obrazovanju oficirskog kadra. Reformnim koncepcijama nastoji se obezbediti fleksibilan profil oficira, lako prilagodljiv na brze naučno-tehničke promene, ali i sa potrebnim kvantom užih stručno-specijalističkih znanja;

b) *progresija obrazovnih zahteva*. Pred obrazovanje, kao značajnu kariku interakcijske sprege: *nauka-tehnologija-rad-obrazovanje*, danas se postavljaju neuporedivo veći zahtevi. Uslovno ih je moguće svrstati u nekoliko grupa: (1) zahtevi da se obrazovanjem obezbedi znatno veći kvantum fundamentalnih opštih i opštetehničkih znanja; (2) zahtevi za produbljenim visokospecijalizovanim znanjima; (3) zahtevi da usvojena znanja i sposobnosti budu operativni – primenjivi u praksi i da mogu poslužiti kao osnova za dalju spoznaju, učenje i razvoj;³ (4) zahtevi za integracijom nauke, obrazovanja i rada; (5) zahtevi da institucionalno obrazovanje obezbedi sve potrebne preduslove za kasnije permanentno obrazovanje i samoobrazovanje.

Navedeni opšti zahtevi, sagledani u kontekstu opredeljenja koncepcije ONO i DSZ ispoljavaju se kao konkretni zadaci koje sistemom obrazovanja i vaspitanja oružanih snaga treba realizovati; (1) neprekidno proširivanje kulture (opšte, tehničko-informatičke i opštevojne) starešinskog (i vojničkog) sastava kao pretpostavke uspešnosti i efikasnosti delovanja u sve složenijim, promenljivim i nepredvidivim uslovima mirnodopske i ratne prakse; (2) neposredno povezivanje vojnog obrazovanja sa naukom, pre svega vojnom, i sa zahtevima ratne prakse; (3) teorijsko i praktično osposobljavanje starešina i vojnika za stvaralačko obavljanje delatnosti;

c) *nužnost permanentnog obrazovanja*. U današnje vreme svi segmenti čovekovog života i rada zahtevaju permanentno obrazovanje shvaćeno kao kontinuirana aktivnost

³ Protivrečnost obrazovnih zahteva uslovljena je njihovim objektivnim egzistiranjem u bitno izmenjenoj praksi ljudskog rada – proizvodnoj i drugoj.

koja se realizuje različitim oblicima institucionalnog i vaninstitucionalnog obrazovanja i samoobrazovanja, ali uvek organizovanog, osmišljenog i svrsishodnog. Nema dileme da je na području vojne edukacije nužnost permanentnog obrazovanja, kao globalne politike i doktrine, izraženija nego u većini drugih delatnosti. Zahteve za permanentnim obrazovanjem lakše je ostvariti u sistemu obrazovanja starešinskog kadra, nego u sistemu borbene obuke vojnika, odnosno rezervnog sastava u celini;

d) *uvođenje savremene tehnike u proces obrazovanja.* Danas, kad sadržaj i tempo ukupnih društvenih i tehničko-tehnoloških promena zahteva da se procesi obrazovanja modernizuju u programskom i tehnološkom pogledu, promene u mediološkoj sferi obrazovanja su najuočljivije. U vojnoj sferi se objektiviziraju putem uvođenja kompleksnih poligona, sistema za trenazu i simulaciju, automatizovanih strelišta i drugih složenih nastavno-tehničkih i informatičkih sistema specijalne namene;

e) *zahtevi za naučnom organizacijom edukativnog procesa.* U savremenim uslovima profilisanje kadrova, koncipiranje sistema obrazovanja, planiranje i programiranje obrazovno-vaspitnog rada jesu složeni naučni problemi čije je uspešno rešavanje jedino moguće polidisciplinarnim pristupom. Rukovođenje vaspitno-obrazovnim procesom, organizacija i tehnologija obrazovanja takođe zahtevaju takav pristup. Zbog toga efikasnost svakog sistema obrazovanja i vaspitanja i njegov dalji razvoj zavisi od njegove otvorenosti za primenu saznanja i metoda iz širokog spektra andragogiji (pedagogiji) kompatibilnih, iako na prvi pogled ponekad udaljenih, nauka i naučnih disciplina. Zatvorenost sistema i teorije na kojoj se zasniva, nikako ne može biti alternativa, jer neminovno vodi u zaostajanje. ✓

Nema sumnje da su sve navedene implikacije značajne. Ako bismo hteli istaći temeljnu, suštinsku implikaciju, koja je u osnovi svih promena koje donosi naučno-tehnička revolucija, onda je ona u saznanju da razvoj čoveka i svih njegovih kreativnih i radnih potencijala ima strateško značenje. Nije suština naučno-tehničke revolucije samo u novoj tehnici i tehnologiji, novim oružjima i ratnoj opremi, to je samo njen jedan aspekt. Često je to samo privid naučno-tehničke revolucije. Njena suština je u izgradnji takvog čoveka koji će stvarati i na najbolji način koristiti novu tehniku i tehnologiju.

Iz strateškog značaja čoveka, proizlazi ključni položaj obrazovanja. Da bi ono moglo ostvariti svoju funkciju mora biti u interakciji sa naukom i radom. Obrazovanje je potreban, ali ne i dovoljan uslov. Druga strana istog procesa jeste stvaranje takvih odnosa (organizacionih, socijalnih i drugih), koji će omogućiti ispoljavanje svih kreativnih i radnih potencijala svakog pojedinca – od vojnika do komandanta.

Ukoliko se navedeni zahtevi i uticaji svestranije sagledaju u njihovoj imperativnoj i dinamičkoj ravni, utoliko se u odnosu na dalji razvoj sistema obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ postavljaju sledeći problemi i pitanja koji zahtevaju celovita rešenja i odgovore:

(1) do koje mere je u nama ovladala svest o strategijskom značaju obrazovanja i vaspitanja uopšte, posebno borbene obuke i vaspitanja, za dalji razvoj oružanih snaga SFRJ? Da li je isticanje njegovog značaja pretežno formalnog karaktera ili je to saznanje objektivizirano odgovarajućim rešenjima u praksi – materijalnim, kadrovskim, organizacionom i drugim;

(2) da li su i u kom stepenu organizacioni, kadrovski, programski i tehnološki podsistemi globalnog vojnoedukativnog sistema oružanih snaga SFRJ prilagođeni stalnoj progresiji obrazovnih zahteva, kao odrazu ekspanzije znanja i brzih promena u tehničko-tehnološkom faktoru rata, njegovoj fizionomiji i ratnoj veštini uopšte?

Pre svega, da li postoje i kakvog su kvaliteta permanentni kružni informacioni tokovi na relaciji vojna nauka – vojno obrazovanje – trupna praksa? Oni postoje, ali se nužno nameće i pitanje: da li se i kojom brzinom vojnoobrazovni sistem oružanih snaga prilagođava zahtevima okruženja, pre svega u programskom, tehnološkom i kadrovskom segmentu? Inercija na ovom planu nužno vodi u nefunkcionalnost, iako se može javiti privid efikasnosti sistema;⁴

(3) permanentno obrazovanje je nužnost u vojnoj delatnosti. Tačnost ove tvrdnje više nije potrebno dokazivati. Međutim, u njegovoj realizaciji javljaju se brojni problemi, pre svega, na području permanentnog osposobljavanja rezervnog sastava (starešinskog i vojničkog);

⁴ U takvoj konstelaciji znanja stečena u vojnoj školi ili borbenoj obuci, na bilo kom nivou, mogu biti obimna i visoko ocenjena, ali su sa aspekta savremenih i objektivnih zahteva neoperativna, zastarela i nefunkcionalna, dakle neprimenljiva.

(4) u eri naučno-tehničke revolucije obrazovanje je postalo veoma složena sfera čovekove delatnosti. Njegovu efikasnost i funkcionalnost danas nije moguće obezbediti bez polidisciplinarnog naučnog pristupa u rukovođenju, organizaciji i realizaciji. Otuda se nužno postavlja pitanje – koliko je deo nauke u rukovođenju i organizaciji svih segmenata sistema obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama, odnosno, koliko se postojeća rešenja i česte njihove promene zasnivaju na rezultatima naučnih istraživanja a koliko su izraz pojedinačnog iskustva organa i pojedinaca koji ih predlažu i donose?

Eventualni afirmativni odgovori na navedena i slična pitanja, potvrdili bi da je sistem obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ prilagođen opštim zahtevima naučno-tehničke revolucije. U suprotnom, nužne su promene u svim bitnim komponentama sistema.

POSREDNE IMPLIKACIJE NAUČNO-TEHNIČKE REVOLUCIJE NA VOJNO OBRAZOVANJE

Pored opštih obrazovnih implikacija, naučno-tehnička revolucija ispoljava i specifičan uticaj na vojno obrazovanje preko ubrzanog razvoja tehničko-tehnološkog činioca oružane borbe i promena u fizionomiji savremenog rata.

Anticipacija fizionomije budućeg rata za koji se starešinski i vojnički sastav osposobljava, obrazuje i priprema, jeste veoma složen naučni problem. Do izvesne mere ona je moguća praćenjem karakteristika i razvoja tehničko-tehnološkog faktora rata. Pored tehničko-tehnološkog činioca rata, izvori spoznaje o fizionomiji budućeg rata mogu biti: (1) vladajuće doktrine; (2) iskustva iz savremenih lokalnih ratova; (3) struktura oružanih snaga velikih sila; (4) saznanja o prošlom svetskom ratu; (5) nastavni planovi i programi vojnih škola stranih oružanih snaga, i dr. Fizionomiju savremenog rata shvatamo kao ispoljavanje suštine tog rata na njegovoj pojavnosti strani. Fizionomija savremenog rata jeste produkt interakcijskog delovanja više faktora, ali se ispoljava kao celovita kategorija.

Razvoj tehničko-tehnološkog činioca rata (kao posledice, ali delom i generatora naučno-tehničke revolucije) objektiviziran novim oružjem, borbena-tehničkim sistemom i ratnom opremom izaziva evoluciju vojnih doktrina, prome-

ne u vođenju oružane borbe, (ratnoj veštini) i promene u odnosima prema ostalim faktorima rata, a ljudskom faktoru posebno. U kontekstu teme ovog rada po značaju se izdvajaju promene odnosa tehničkog i ljudskog činioca u savremenom ratu.

Struktura naoružanja, tehnike i opreme savremenih armija i sve brže uvođenje novih sistema oružja izaziva vidne promene u odnosu čovek – tehnika u miru, ali i u međusobnom odnosu ljudskog i materijalno-tehničkog činioca u ratu. Generalno – razvoj ratne tehnike i tehnologije i ubitačna moć oružja čine složenijim odnos tehničkog i ljudskog činioca, kao jedno od većitih i nikad do kraja razrešenih pitanja rata.

Shvatanja o međusobnom odnosu ljudskog i tehničkog činioca u savremenom ratu raspoređena su na kontinumu između dva suprotstavljena stanovišta.⁵ Prvo obuhvata tehnokratsku orijentaciju u kome se uloga čoveka svodi na dodatak svemoćnom borbena-tehničkom sistemu. U okviru tih gledišta apsolutni primat daje se kvalitativnim i kvantitativnim prednostima u naoružanju, tehnici i opremi. Iako takva orijentacija predstavlja eho teorije tehnološkog determinizma u vojnoj sferi, njeno prihvatanje je uslovljeno i nužnošću da se višim stepenom tehnologije naoružanja anuliraju neki nedostaci u drugim faktorima rata i oružane borbe.

Drugo gledište, koje se uslovno može nazvati subjektivističkim, prenaplašava mogućnost čoveka i u okolnostima kad se ne poseduje odgovarajuća tehnika i naoružanje. Iskustva iz savremenih lokalnih ratova naizgled su protivrečna i kao da daju za pravo pristalicama i jednog i drugog gledišta. Međutim, kad se analize oslobode svake ideološke racionalizacije može se izvesti generalni zaključak o primarnom značaju ljudskog faktora u savremenom ratu, ali samo ako su karakteristike profila i obučenost starešin-skog i vojničkog sastava usklađene sa savremenim uslovima i zahtevima naoružanja i tehnike.

Međutim, upravo na tom planu u savremenim armijama uočljiv je nesklad između kompleksnosti sistema oružja i sposobnosti ljudi (obučenost i psihofizička pripremljenost) da naoružanje u borbenoj situaciji efikasno koriste. Na primer, u armiji SAD, prema njihovim analizama, ras-

⁵ Šire videti: Branko Mamula, *Savremeni svijet i naša odbrana*, VIZ, Beograd, 1985, str. 95. i dalje.

korak između kompleksnosti naoružanja i osposobljenosti ljudi konstantno se povećava.⁶ Osposobljenost ljudi, čak i u vrhunski organizovanoj obuci, da uspešno koriste nove supermoderne borbeno-tehničke sisteme predstavlja ozbiljan naučni i praktični ograničavajući faktor uvođenja novih tehnologija naoružanja.

Slične tendencije postoje i u drugim armijama. I upravo ta činjenica ukazuje na to da naučno-tehnička revolucija još nije u celini prodrila u vojnu sferu, jer temeljna implikacija naučno-tehničke revolucije je razvoj čoveka, svih njegovih stvaralačkih i radnih potencijala. Čovek i ulaganje u njegov razvoj imaju strateško značenje, a ne samo tehnika. Novo naoružanje i borbeno-tehnički sistemi biće adekvatno korišteni samo ako je ljudski faktor iznad, a ne ispod njihove složenosti. Budući da je sklad ljudskog i tehničkog činioca neophodan, kako bi se obezbedila optimalna efikasnost, nužne su promene nekih komponenata u profilu starešinskog i vojničkog sastava, kao i u sadržajima i tehnologiji vojnog obrazovanja i vaspitanja.

Upravo zbog toga većina vojnoedukativnih sistema savremenih armija je u procesu kontinuiranih reformi. Temeljne karakteristike reformnih tendencija su gotovo identične: (1) povezivanje vojnoobrazovnog, a posebno vojnoškolskog sistema sa globalnim edukativnim sistemom zemlje; (2) proširivanje fundamentalnog obrazovanja (opšteg, tehničkog, vojnog) kao pretpostavke fleksibilnosti u složenim uslovima; (3) povezivanje vojnog obrazovanja, trupne (komandno-štabne) prakse i naučnoistraživačkog rada, i (4) osposobljavanje naučnoistraživačkog kadra na području vojnih nauka i dodirnih naučnih disciplina.

*Povećanje značaja nekih komponenti u profilu starešina
i vojnika oružanih snaga SFRJ*

Promene u fizionomiji oružane borbe najneposrednije utiču na profil (stručni, radni i moralno-psihološki) starešinskog i vojničkog sastava, a time i na sadržaj i tehnologiju obrazovanja i vaspitanja.

⁶ Prema I. Michael Handel, *Numers Do Count: The Question of Quality Versus Quality*, »The strategic imperative«. Širi komentar o tome videti: Zarko Sotra, *Uticaj tehnologije na oružanja na vojne doktrine i vođenje oružane borbe*, »Vojno delo«, br. 2/84, str. 98-102.

Intelektualizacijom vojne profesije, razvojem nauke (eksplozivnim rastom ukupnih civilizacijskih znanja) i ratne veštine, posebno u tehničko-tehnološkoj sferi, potenciran je problem međusobnog odnosa fundamentalnih znanja (opštih i vojnih), vojnostručnih i specijalističkih znanja i veština u profilu starešine savremene armije. Ovaj problem se danas, zavisno od karaktera društva i funkcije armije, rešava na različite načine.

Kad je u pitanju profil starešine oružanih snaga SFRJ, u našoj vojno-andragoškoj teoriji preovladava opredeljenje za »specijalistu širokog profila«. Nema dileme da složene zadatke u miru, a pogotovo u opštenarodnom odbrambenom ratu, naš starešina može realizovati samo ako poseduje visoku stručnost u okviru svog vida i roda (svoje specijalnosti), ali koja se zasniva na širokim opštim, opštevojnim i vojnostručnim znanjima i sposobnostima. Međutim, u teoriji, sem opštih naznaka, još uvek nije precizirana struktura komponenti »specijaliste širokog profila«. Otuda su stalne dileme pa i kontraverze u koncipiranju nastavnih planova i programa vojnih škola kad je reč o odnosu opštih (fundamentalno-teorijskih) i primenjenih (stručno-specijalističkih) sadržaja.

Budući da u mirnodopskoj vojnoj profesiji, a u ratnoj praksi pogotovo, paralelno koegzistiraju zahtevi za širokim i uskim profilom starešine, a da obrazovanjem još nije moguće, u celini i kod svih, oblikovati profil »specijaliste širokog profila«, neophodno je prihvatiti diferencirani pristup.

U vojnim akademijama koncepcijom programa i strukturom školovanja, mora da se obezbedi školovanje za poziv, fundament vojne profesije (opšte nauke, vojne nauke i struke) kako bi se oblikovao profil kadrova za duži period radnog veka. Njihova specijalizacija, pored nužnog dela namenjenog početnim dužnostima, realizovala bi se kroz praksu (trupnu i drugu) i postdiplomskim usavršavanjem. Ovakav koncept školovanja u skladu je sa intelektualizacijom vojne profesije, kao jednom od implikacija naučno-tehničke revolucije, a i sa zahtevima za sposobnošću kreativnog i samoinicijativnog delovanja u složenim uslovima savremenog rata. Školovanjem u vojnim akademijama obezbeđivao bi se profil starešina koji bi bili izvor za visoke i najviše dužnosti u oružanim snagama, a prve po-

četne dužnosti (nivo komandira voda i čete) bile bi samo jedna od faza u njihovom razvoju i osposobljavanju, ali nikako ne osnovna.

Konačno, mora se kritički analizirati trenutno važeći stav da je jedan od osnovnih ciljeva školovanja u vojnim akademijama osposobljavanje za prve početne dužnosti. Ovaj zahtev po značaju još visoko kotira u svim taksonomijama ciljeva školovanja u našim vojnim akademijama. Pod pritiskom zahteva trupne prakse, stalno je izražena tenzija da se ukupno školovanje svede na uže stručno, tj. da potporučnik dođe u jedinicu kao već oformljen komandir – praktičar. Da bi se to postiglo preferiraju se užii stručni sadržaji na uštrb fundamentalnih. Pri tome se zaboravlja da je uska specijalizacija, koja se ne zasniva na dovoljno širokim fundamentalnim znanjima i sposobnostima, uvek kruta i neadaptibilna promenama u struci i nauci uopšte. Takav stručnjak je efikasan samo do momenta dok je kvantum znanja i sposobnosti koji poseduje »važeći« u okviru struke kojom se bavi, a danas proces zastarivanja znanja u vojnoj profesiji iznosi 3–10 godina.

Vojne akademije sveukupnim školovanjem moraju formirati oficira za duži period rada u oružanim snagama SFRJ. Njihovo osposobljavanje za konkretne prve dužnosti može se realizovati putem stažiranja i kursiranja u jedinicama u koje su raspoređeni. Nije naodmet napomenuti da nijedna visoka škola (fakultet) ne priprema profile za nekakve početne dužnosti ili radne obaveze, već školuje stručnjaka šireg profila – inženjera, pravnika i drugo. Drugim rečima, vojne akademije i *de facto* moraju postati vojne škole univerzitetskog nivoa, pa i po cenu smanjivanja broja polaznika na ulazu i većeg osipanja tokom školovanja zbog znatno viših zahteva i oštrijih kriterijuma.

U školama za sticanje više vojne stručne sprema i srednjim vojnim školama rodova i službi težište mora biti na specijalizaciji, dakle na užoj stručnosti. Škole za sticanje više stručne sprema treba da budu tako koncipirane da obrazuju stručne profile starešina za dužnosti u vodu i četi, i to specijalistu u rodu za koji se školuje. One treba da budu osnovni izvor popune za dužnost tog nivoa. Po istom principu srednje vojne škole treba da obezbede specijalistu za komandire odeljenja, posada, posluga, ali i teorijsko-stručne osnove tim starešinama za dalje školovanje i samoobrazovanje.

Na taj način školovanjem u vojnim akademijama išlo bi se ka integraciji stručnosti i širem profilu, a u školama za sticanje više stručne spreme i srednjim vojnim školama ka diferencijaciji stručnosti i užem profilu.

Formiranje profila vojničkog sastava većim delom se oslanja na prethodna znanja i sposobnosti, a obukom u JNA moraju se obezbediti sledeće komponente stručnog profila: (1) deo teorijskih znanja bitan sa aspekta koncepcije ONO i DSZ; (2) vojnostručna znanja, veštine i sposobnosti značajne za rod ili službu; (3) specijalistička znanja, veštine i sposobnosti neophodne za osnovnu specijalnost (VES), i (4) eventualne dopunske specijalnosti zavisno od individualnih sposobnosti vojnika.

Dužina (kratkoća) vojnog roka kod nas (12 meseci), usložila je pitanje obučavanja nekih tzv. kritičnih specijalnosti za potrebe jedinica PVO, OMJ, veze i dr. Ti i drugi razlozi inicirali su neka rešenja kao, na primer, angažovanje vojnika po ugovoru. Bez obzira na neposredne povode, očito je da razvoj tehničko-tehnološkog faktora rata, odnosno obavljanje određenih zadataka u rukovanju složenim borbena-tehničkim sistemima zahteva profesionalizaciju dela vojničkog sastava. Zbog složenosti zadataka, potreba stalne borbene gotovosti i nemogućnosti da se za relativno kratko vreme obuče vojnici iz ročnog sastava, ovaj oblik profesionalizacije je nužan, a realno je pretpostaviti i povećanje formacijskih mesta koji će zahtevati angažovanje vojnika po ugovoru, ili slična rešenja.⁷

Totalitet ratnih dejstava, kao bitno obeležje savremenog rata, ne podrazumeva samo angažovanje ukupnih ljudskih, materijalnih, ekonomskih, prostornih i drugih resursa zaraćenih strana, već i totalitet ukupnih snaga, sposobnosti i napora – intelektualnih, fizičkih i psihičkih, svakog pojedinca. Zato se sa dosta sigurnosti može tvrditi da fizionomija savremenog rata bitno uvećava značaj još dve komponente u profilu starešina i vojnika. Prvo, umnožava se značaj *moralnih kvaliteta i visokih opštih, fizičkih i psihičkih sposobnosti*. I drugo, savremeni rat zahteva *visoke sposobnosti kreativnog i samoinicijativnog promišljanja i delovanja*

⁷ Neophodno je imati u vidu da se stalna borbena gotovost u armijama zapadnih zemalja zasniva na profesionalnom vojničkom sastavu, a istočnih na brojnom starešinskom (profesionalnom) sastavu i produženom služenju u armiji ročnog sastava. Mi moramo tražiti rešenja primerena sopstvenim uslovima.

u složenim uslovima oružane borbe. Ove komponente dodatno usložavaju vojno obrazovanje i vaspitanje i čine ga u nekim bitnim obeležjima različitim u odnosu na obrazovanje i vaspitanje uopšte.

Neophodnost permanentne aktuelizacije i dogradnje sadržaja vojnog obrazovanja i vaspitanja

Poslednjih godina je evidentna protivrečnost između želja za stabilnim i konzistentnim nastavnim planovima i programima vojnog obrazovanja i potrebe za njihovim permanentnim inoviranjem, izmenama i aktuelizacijom uslovljenim brzim promenama u nauci, tehnici, tehnologiji, ratnoj veštini i drugim segmentima mirnodopske (i ratne) prakse i teorije. Ovu protivrečnost moguće je donekle rešiti savremenom koncepcijom nastavnih planova i programa strukturiranim iz tri osnovna kompleksa nastavnih (studijskih) sadržaja.

U vojnoškolskom sistemu, gde je problem izbora i strukturiranja sadržaja obrazovanja izraženiji, *prvi kompleks treba da čine sadržaji fundamentalnog karaktera*. Oni su relativno stabilni i odnose se na osnovne opšte zakonitosti i principe društva, koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane. Jasno je da ovaj kompleks nije podložan čestim promenama, sem ako se radi o pogrešnim i na brzu ruku donetim nastavnim planovima i programima.

Drugi kompleks treba da čine sadržaji primenjenog karaktera koji obuhvataju znanja iz primenjenih naučnih disciplina struke (vida, roda, specijalnosti) i koji se moraju menjati u skladu sa promenama u određenoj struci. Svako zaostajanje bi bilo štetno.

Treći kompleks bi obuhvatio sadržaje praktičnog karaktera i odnosi se na osposobljavanje za konkretan rad i zadatke delatnosti za koju se polaznik priprema. Ritam i suštinu promena ove vrste sadržaja određuje, pre svega, armijska (trupna) praksa.

Podrazumeva se da sadržaji iz sva tri kompleksa, moraju biti u dijalektičkom, a ne u mehaničkom odnosu.

Zahtevi za promenama u tehnologiji vojnog obrazovanja

Tehnologija vojnog obrazovanja u sistemu obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ, generalno posmatrano, formirana je iz više različitih izvora. Prvi izvor je teorija i praksa obrazovanja uopšte iz okvira kojih su adekvatnom selekcijom i modifikacijom preuzeta metodička rešenja pogodna za realizaciju sadržaja u više područja obrazovanja – ideološko-političkom, društvenom, vojnotehničkom i dr. Drugi izvor čine empirijska tradicionalna i specifična metodička rešenja vojne obuke izdiferencirana u njenoj dugoj praksi kod nas i u svetu – metode i oblici vežbanja, metoda i oblici vatrene obuke, trenadž, komandno-štabne ratne vežbe, štabne ratne vežbe i dr. Treći izvor čini vlastita teorija i praksa borbene obuke i vaspitanja zasnovana na specifičnim zahtevima koncepcije opštenarodne odbrane i konkretnim uslovima života i rada u jedinicama, školama i dr. Selekcijom, modifikacijom i kombinacijom, formirala se razučena struktura tehnologije obrazovanja koja, pored brojnih zajedničkih karakteristika, ima i bitne specifičnosti zavisno od segmenta sistema obrazovanja i vaspitanja u kojima se obrazovanje realizuje. Tako, na primer, postoje bitnije razlike u strukturi organizacionih i metodičkih rešenja između tehnologije obrazovanja u vojnim školama, borbenoj obuci jedinica, obuci komandi i štabova, obuci rezervnog sastava, itd.

Bez obzira na specifičnosti nužno je da se i tehnologija obrazovanja u vojnoedukativnom sistemu kontinuirano prilagođava našim doktrinarnim rešenjima, zahtevima savremenog rata i naučno-tehničke revolucije. Istraživanja ukazuju na evidentno zaostajanje ovog segmenta vojnoobrazovnog sistema sa zahtevima vremena.⁸

U vojnim školama dominiraju verbalno-frontalni modeli nastavnog rada, preferirana je obrazovna komponenta nastave, a tehnologija nastave u celini pokazuje inertnost i zaostajanje u odnosu na ciljeve i zahteve. Takve tendencije prenose se na borbenu obuku i vaspitanje u jedinicama, jer je didaktičko-metodička osposobljenost starešina u direktnoj korelaciji sa primenjenom tehnologijom nastave

⁸ Istraživanje se odnosi na tehnologiju nastavnog procesa u vojnim školama. Uzorkom su obuhvaćene sve vojne akademije i deo srednjih i opštih srednjih vojnih škola. Šire videti: Mr Vojislav Stojković, *Tehnologija nastavnog procesa u vojnim školama JNA i smerovi njenog daljeg razvoja*, COSSIS »Maršal Tito«, Beograd, 1987, str. 89–160.

tokom njihovog školovanja. Zbog toga je neophodno da dalji razvoj sistema obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama SFRJ obuhvati promene i racionalizaciju tehnologije vojnog obrazovanja u svim bitnim segmentima – organizacionom, metodičkom i mediološkom.

Organizacioni aspekt promena u vojnoj nastavi (obuci, obrazovanju) podrazumeva postupnu, ali i doslednu transformaciju razredno-časovnog oblika organizacije i uvođenja fleksibilnijih oblika – diferenciranog, individualiziranog i timskog.

Metodički aspekt promena i razvoja tehnologije obrazovanja (pre svega u vojnim školama) mora obuhvatiti postepeno dokidanje verbalno-frontalne nastave, kao osnovne i najčešće, i implementaciju savremenih sistema i modela – problemske i egzemplarne nastave i modela rada zasnovanih na kibernetičkim modelima i informatičkoj tehnologiji.

Mediološki aspekt razvoja, odnosno razvoj materijalno-tehničke baze nastave, mora biti usmeren ka savremenim i funkcionalnim sredstvima i objektima – kompleksni poligoni i vežbališta, specijalizovani objekti, složeni nastavno-tehnički sistemi, informatička tehnologija i dr.

U okviru ovih opštih smerova razvoja posebno je značajan razvoj simulacionih modela borbenih dejstava namenjenih za obuku komandnog kadra na višim nivoima posle diplomskog školovanja ili u okviru ostalih oblika permanentnog obrazovanja.

ZAHTEVI KONCEPCIJE I DOKTRINE OPŠTENARODNE ODBRANE I DRUŠTVENE SAMOZAŠTITE U IZGRADNJI SISTEMA OBRAZOVANJA I VASPITANJA U ORUŽANIM SNAGAMA SFRJ

Nakon razmatranja implikacija iz šireg okruženja dva su osnovna problema koje traže potpuniji odgovor.

Prvi, postoje li na današnjem stepenu razvoja ovog segmenta naše vojnoteorijske misli dovoljno jasni konceptijsko-doktrinarni stavovi kojima su izraženi specifični zahtevi koncepcije opštenarodne odbrane u odnosu na sistem obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama?

Drugo, koliko su postojeći konceptijsko-doktrinarni stavovi, značajni za dalji razvoj sistema vaspitanja i obraz-

ovanja u oružanim snagama SFRJ usklađeni sa zahtevima naučno-tehničke revolucije, odnosno u kom stepenu oni odražavaju suštinu njenih implikacija u specifičnim uslovima pripreme i vođenja opštenarodnog odbrambenog rata?

Analiza i druga komparativna istraživanja rađena za potrebe ove studije ukazuju na sledeće zaključke:

1) za dalji razvoj sistema vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama posebno su značajne četiri grupe konceptijskih zahteva i doktrinarnih stavova: (1) zahtevi i stavovi koji se odnose na odlučujuću ulogu ljudskog faktora u ONOR-u; (2) stavovi koji se odnose na strategiju pripreme za ONOR; (3) zahtevi i stavovi koji se odnose na oružanu borbu kao odlučujući oblik suprotstavljanja agresoru u okviru ONOR-a; (4) posebni konceptijsko-doktrinarni stavovi značajni za borbenu obuku i vaspitanje u JNA, TO i za školovanje starešina.

Polazeći od cilja i zadataka projekta u studiji su definisani određeni zahtevi sistemu vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama SFRJ i to u svakoj od navedene četiri grupe. Njihova operativnost i konkretnost određena je nivoom opštosti postojećih konceptijsko-doktrinarnih stavova iz koji su izvedeni;

2) u konceptijsko-doktrinarnim i normativnim dokumentima nema dovoljno *explicite* izrečenih konceptijsko-doktrinarnih stavova i zahteva koji bi jasnije i potpunije ukazali na smerove dalje izgradnje i razvoja sistema vaspitanja i obrazovanja u uslovima naučno-tehničke revolucije;

3) konceptijsko-doktrinarni stavovi koji se neposredno odnose na borbenu obuku i vaspitanje uglavnom se odnose na zahteve za vrhunskom obučenošću i osposobljenošću za vođenje oružane borbe u svim uslovima i protiv svakog agresora. Takvi i slični zahtevi postavljaju se i u drugim armijama, pa to samo po sebi ne može biti *differentia specifica* koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite;

4) neki konceptijsko-doktrinarni stavovi, koji *implicite* sadrže određene zahteve prema sistemu obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama jesu do te mere uopšteni ili parcijalni tako da nisu dovoljno operativni ili ukazuju na klasičan pristup u vojnom obrazovanju i vaspitanju i ne

odražavaju specifične zahteve koncepcije opštenarodne odbrane;

5) u analiziranim teorijskim radovima iz našeg vojno-andragoškog i tangentnih područja razmatraju se parcijalni problemi, dakle neke implikacije koncepcije opštenarodne odbrane i na nekim područjima, ali se samo deklarativno poziva na koncepcijsko-doktrinarnе stavove, te ni u njima nema celovitih odgovora o bitnim zahtevima te koncepcije u izgradnji sistema vaspitanja i obrazovanje u oružanim snagama, stoga u tim radovima još nemamo pravi teorijski oslonac za razradu sistema obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama koji bi održavao autentičnost naše koncepcije i doktrine;

6) s obzirom na zahteve vremena u koncepcijsko-doktrinarnim i normativnim dokumentima ne pridaje se adekvatan značaj obrazovanju i vaspitanju kao integralnom delu pripreme za opštenarodni odbrambeni rat. U uslovima naučno-tehničke i tehnološke revolucije, društveno okruženje u širim svetskim relacijama znatno veću pažnju (teorijsku, doktrinarno-normativnu, materijalnu) pridaje obrazovanju, kao jednom od najznačajnijih faktora razvoja. Takav pristup uočljiv je i u većini savremenih armija.

Uzroka ovakvom stanju ima više.

Ne postoji operacionalizovana razrada koncepcijsko-doktrinarnih zahteva na osnovu koje bi se precizirali ciljevi i zadaci u obuci i vaspitanju na nivou opštih, posebnih i pojedinačnih rešenja.

Postojeća dela iz oblasti doktrine, strategije opštenarodne odbrane, strategije oružane borbe i teorije ratne veštine samo načelno i parcijalno zahvataju oblast obuke i vaspitanja u oružanim snagama. Nije dovoljno razrađena ni koncepcija ONO i DSZ u savremenim uslovima kao teorijska podloga za razradu doktrinarnih i operativnih dokumenata kojima bi se na realnoj osnovi postavio sistem obuke i vaspitanja. S druge strane, vojna andragogija, kao relativno nova i mlada naučna disciplina u sistemu vojnih nauka, konstituisana je pretežno deduktivnim putem, polazeći od opštih zakonitosti i teorijskih osnova opšte andragogije i pedagogije. Induktivni metod (put) koji je trebalo da izrazi specifičnosti borbene obuke i vaspitanja putem transformacija posebnih zahteva koncepcije i doktrine ONOR-a, obuhvatio je takođe eksperimentalna istraživanja

tradicionalnih problema vojne nastave (metode, sredstva, oblici i dr.)⁹

Zato nemamo celovita teorijska dela zasnovana na istraživanjima koja bi temeljnije obradila implikacije koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i oružane borbe u ONOR-u na obuku i vaspitanje u našim oružanim snagama.

U već klasičnom vojnoandragoškim teorijskim radovima: *Osnove vojne andragogije* (Z. Kolar i dr., VIZ, 1967), *Teorijske osnove nastave u armiji*, (Z. Kolar, VIZ, 1967), *Metode vojne nastave* (J. Mrmak, VIZ, 1967), *Prilagođavanje obuke ratu* (S. Jovanović, VIZ, 1967) i *Teorijske osnove vojnog vaspitanja i obrazovanja* (B. Samolovčev, VIZ, 1972) eksplicirane su specifičnosti vojnog obrazovanja i vaspitanja u odnosu na edukaciju uopšte, a odnos koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i borbene obuke i vaspitanja razmatra se samo marginalno i na tradicionalan način. Budući da ti radovi čine početak potpunijeg teorijskog zasnivanja vojne andragogije kod nas, autori su u njima dali naučna tumačenja velikog broja fundamentalnih pitanja značajnih za vojnu edukaciju, ali problem celovitijeg zasnivanja borbene obuke i vaspitanja na stavovima i zahtevima koncepcije ONO i DSZ tada objektivno nisu mogli obraditi. Realno je bilo očekivati da će to biti učinjeno u narednim istraživanjima i teorijskim radovima. Međutim, analiza objavljenih radova posle 1974. godine pokazuje da nastupa duža pauza sve do sredine osamdesetih godina, nakon koje broj objavljenih radova, a čini se ni njihov domet, još uvek nije dostigao nivo prethodnog perioda (1964–1974).

Razlozi zaostajanja teorije vojnog vaspitanja i veliki nesklad između permanentnih zahteva za celovitijim prilagođavanjem (usklađivanjem, povezivanjem) sistema obrazovanja i vaspitanja sa stavovima i zahtevima koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane sigurno su višeslojni i kompleksni, a treba ih tražiti: (1) u složenom polidisciplinarnom odnosu teorije i prakse opštenarodne odbrane, teorije ONOR-a i ratne veštine, s jedne i kompleksa vojnodruštvenih nauka (vojne andragogije, psihologije, socio-

⁹ To najbolje potvrđuje analiza magistarskih radova na postdiplomskom studiju iz vojne andragogije, ali i objavljeni radovi u vojnim časopisima. Tako npr. u časopisu »Vojno delo« od 312 radova objavljenih od 1949. do 1983. godine iz oblasti teorije i vaspitanja, samo se u 7 radova ta teorija celovitije povezuje sa teorijom opštenarodne odbrane. U 196 radova iz teorije ONO u svega 4 rada sagledavaju se implikacije na obuku i vaspitanje. (Prema: pukovnik dr Đorđe Stanić, *Obuka starešina u svetlu zahteva i doktrine ONO*, VIZ, Beograd, 1986, str. 13).

logije i dr.), s druge strane; (2) u nedovoljnoj izgrađenosti metodologije ratne veštine i metodologije vojne andragogije (3) u nemogućnosti da se teorijska saznanja drugih zemalja sa veoma razvijenom teorijom vojne edukacije (SSSR, Francuska, Poljska, SAD) preuzmu jer njihove vojne koncepcije i doktrine imaju vrlo malo zajedničkog sa našom koncepcijom odbrane i zaštite, i dr.¹⁰

Dakle, činjenica je da još nemamo pravi teorijski oslonac za razradu sistema obrazovanja i vaspitanja u oružanim snagama koji bi, u savremenim uslovima održavao autentičnost naše koncepcije i doktrine odbrane. Međutim, poslednjih godina poraslo je interesovanje za dublje teorijsko osmišljavanje i čvršće empirijsko povezivanje obuke i vaspitanja sa izvornim koncepcijskim postavkama.

Polazeći od zaključaka da u relevantnim doktrinarnim, normativnim i teorijskim izvorima nisu za sada definisani i izrečeni svi potrebni stavovi i zahtevi, koji bi preciznije i operativnije odredili smerove izgradnje sistema vaspitanja i obrazovanja u oružanim snagama SFRJ u uslovima naučno-tehničke revolucije, njihovo dalje definisanje mora obuhvatiti tri osnovna pravca.

Prvi pravac u definisanju zahteva vaspitno-obrazovnom sistemu mora polaziti od postojećih i budućih koncepcijsko-doktrinarnih stavova. Istraživanja u okviru ovog smera moraju imati dedukciju kao metodološko-istraživački put. Drugi pravac ili orijentacija u istraživanju nužno mora obuhvatiti suštinu, odnosno, »duh« koncepcije ONO i DSZ, koja još uvek nije izrečena u teorijskim izvorima, a treći naučno prognozirano (anticipirano) sliku, odnosno fizionomiju ONOR-a kakvog bismo vodili. Osnovu istraživanja u okviru druga dva pravca mora činiti induktivno-deдуктивni metodološki put.

LITERATURA:

1. G. M. Dobrov, *Nauka o nauci*, INTDI, Beograd, 1969.
2. Koncepcijska, doktrinarna i normativna dokumenta oružanih snaga SFRJ.
3. Petar Kozić, *Marksizam i teme savremenog društva*, »Privredna štampa«, Beograd, 1981.
4. Filip Kumus, *Svetska kriza obrazovanja*, »Interpres«, Beograd, 1971.

¹⁰ Šire o tome videti: pukovnik dr Đorđe Stanić, *Isto* str. 14–30.

5. Branko Mamula, *Savremeni svijet i naša odbrana*, VIZ, Beograd, 1985.
6. Miroslav Pečujlić, *Budućnost koja je počela*, Beograd, 1971.
7. Radovan Rihta, *Civilizacija na raskršću*, »Komunist« Beograd, 1972.
8. Jean Jasques, Servan – Schreiber, *Američki izazov*, »Epoha« Zagreb, 1968.
9. Đorđe Stanić, *Obuka starešina u svetlu zahteva koncepcije i doktrine ONO*, VINC, Beograd, 1986.
10. Vojislav Stojković, *Tehnologija nastavnog procesa u vojnim školama JNA i smerovi njenog daljeg razvoja*, COSSIS »Maršal Tito«, Beograd, 1987.
11. Žarko Sotra, *Uticaj tehnologije naoružanja na vojne doktrine i vođenje oružane borbe*, Vojno delo, br. 2/84.
12. Stipe Šugar, *Škola i tvornica*, »Školska knjiga« Zagreb, 1971.
14. Grupa autora, *Osnove vojne andragogije*, VIZ, Beograd, 1967.
15. Dr Zdravko Kolar, *Teorijske osnove nastave u armiji*, VIZ, Beograd, 1967.
16. Dr Ilija Mrmak, *Metode vojne nastave*, VIZ, Beograd, 1967.
17. Stevo Jovanović, *Prilagođavanje obuke ratu*, VIZ, Beograd, 1967.
18. Dr Borivoj Samolohčev, *Teorijske osnove vojnog vaspitanja i obrazovanja*, VIZ, Beograd, 1973.

S U M M A R Y

IMPLICATIONS OF SCIENTIFIC-TECHNOLOGICAL REVOLUTION AND PHYSIOGNOMY OF MODERN WAR ON FURTHER DEVELOPMENT OF EDUCATION AND TRAINING SYSTEM IN THE ARMED FORCES

In the article are considered essential factors determining further development of system of education and training in the armed forces of SFRY in contemporary conditions. An analysis has been made of fundamental influences of scientific-technological revolution and physiognomy of modern war on the profiles of military leaders and soldiers, making necessary a permanent actualization of contents of military education and training and techniques applied therein.

With the purpose of a more complete and precise defining the requirements of the total national defence and social self-protection concept and doctrine in further upgrading of the education and training system in our armed forces, research should be directed along three basic directions: (1) exploration and research of existing and future conceptual-doctrinary views and attitudes; this research should be based on deduction as the methodological-research method; (2) research that should encompass the substance, i.e. »spirit«, of the TND and SSP concept; and (3) research that should encompass a scientifically prognosticated (anticipated) picture or physiognomy of a total national defence war which we would wage. The research within the frames of the second and third of the above mentioned directions should be based on inductive-deductive methods.

R É S U M É

LA REVOLUTION SCIENTIFIQUE-TECHNIQUE ET LA PHYSIONOMIE
DE LA GUERRE CONTEMPORAINE ET LEURS IMPLICATIONS DANS
L'EVOLUTION CONTINUE DU SYSTEME D'EDUCATION
ET DE FORMATION DANS LES FORCES ARMEES

Dans le présent ouvrage on traite des facteurs fondamentaux qui déterminent l'évolution continue du système d'éducation et de formation dans les forces armées de la RSFY à l'heure actuelle. Y sont analysées les influences majeures de la révolution scientifique-technique et de la physionomie de la guerre contemporaine sur le profil des officiers et soldats à former ainsi que sur l'actualisation indispensable et en permanence des contenus de la formation militaire et sur la technologie de la formation militaire.

Pour définir d'une manière plus complète et davantage précise les impératifs de la conception et de la doctrine de la DPG et de l'AS dans l'édification ininterrompue du système d'éducation et de formation dans nos forces armées, les recherches doivent être axées sur trois directions: (1) recherches sur les conceptions et doctrines actuelles et futures. Ces recherches doivent être fondées sur la déduction en tant que procédé de méthodologie et de recherche; (2) les recherches doivent comprendre l'essence, c'est-à-dire l'«esprit» de la conception de DPG et d'AS et, (3) les recherches devant offrir une image prévisionnelle (anticipée) scientifiquement fondée, c'est-à-dire la physionomie d'une guerre populaire généralisée défensive que nous serions amenés à conduire. Les fondements de la recherche dans le cadre de la deuxième et de la troisième directions seraient du type inductif-déductif.

P E З Ю М Е

ИМПЛИКАЦИИ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ
И ФИЗИОНОМИИ СОВРЕМЕННОЙ ВОЙНЫ НА ДАЛЬНЕЙШЕЕ
РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ВОСПИТАНИЯ И ОБРАЗОВАНИЯ
В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ

В труде рассматриваются существенные факторы определения дальнейшего развития системы воспитания и образования в вооруженных силах СФРЮ в современных условиях. Анализируются существенные влияния научно-технической революции и физиономии современной войны на профиль офицерского и солдатского состава, на необходимость постоянной актуализации содержания военного образования и на технологию военного образования.

С целью более полного и точного определения требований концепции и доктрины всенародной обороны и общественной самозащиты в дальнейшем строительстве системы воспитания и образования в наших вооруженных силах, исследования необходимо направить в трех основных направлениях: (1) исследование существующих и будущих положений концепции и доктрины. Эти исследования должны основываться на дедукции, как методологическо-исследовательском методе; (2) исследования, которые должны охватывать сущность, т.е. «дух» концепции НВО и ОСЗ, и (3) исследования, которые должны охватить научно прогнозированную (антиципированную) картину, т.е. физиономию всенародной освободительной войны, какую бы мы вели. Основу исследований в рамках второго и третьего направлений должен составлять индуктивно-дедуктивный метод.